

Femton minuter som förändrade allt – Birgit Nilssons kväll i New York

Berättelse

En kväll med mycket på spel

Fredagen den 18 december 1959 stod en 41-årig kvinna bakom scenen på Metropolitan Opera i New York och försökte hålla nerverna i schack. Hon hette Birgit Nilsson och hade vuxit upp på en bondgård i Västra Karup i Skåne. Vägen från ladugården till en av världens mest berömda operascener hade varit lång, och nu stod hon mitt i det avgörande ögonblicket. Det var hennes första framträdande på just denna scen, och hon visste att amerikansk press och en kräsen publik skulle döma henne hårt.

Salongen var fullsatt. Bland publiken fanns både vanliga operaälskare och inflytelserika kritiker, vars omdömen kunde göra eller knäcka en internationell karriär. Birgit hade redan ett namn i Europa – hon hade till exempel öppnat säsongen på La Scala i Milano året innan – men i New York var hon ännu mest ett rykte. I kväll skulle ryktet prövas mot verkligheten.

En av de svåraste rollerna som finns

Det Birgit skulle göra var ingen liten sak. Hon sjöng titelrollen i Richard Wagners “Tristan och Isolde”, närmare bestämt Isolde, som räknas till de allra mest krävande partierna en sopran kan ge sig på. Operan är lång, och Isolde måste sjunga med full kraft i timme efter timme, ofta över en stor och högljudd orkester. Många annars skickliga sångerskor vågade aldrig ens försöka, helt enkelt därför att rösten inte räckte till. Att lyckas krävde inte bara skönhet i tonen, utan också en sällsynt uthållighet.

Den kvällen leddes orkestern av Karl Böhm, en österrikisk dirigent som hörde till tidens främsta uttolkare av Wagner. Med en sådan dirigent fanns inget utrymme att gömma sig; antingen bar rösten genom verket, eller också gjorde den det inte.

När salen exploderade

Redan när ridån gick upp och de första tonerna ljöd märkte publiken att något ovanligt var på väg att hända. Birgits röst var inte bara stor – den var klar, säker och träffsäker, och den skar genom orkestern ända till de bortersta platserna i den enorma salongen. Det märkvärdiga var att hon inte tröttnade. Medan timmarna gick verkade hon snarare växa, som om hon hade obegränsat med kraft i reserv. Publiken satt som fastnaglad, och spänningen i salen gick nästan att ta på.

Det verkligt minnesvärda inträffade ändå först när den sista tonen klingat ut. I stället för artiga applåder reste sig hela publiken samtidigt. Människor ropade, stampade i golvet och applåderade så att det dånade i huset. Birgit kallades fram bakom ridån om och om igen, och varje gång brusade jublet upp på nytt. Hyllningen pågick i mer än 15 minuter innan publiken till sist lät henne dra sig tillbaka till sin loge. Få artister hade någonsin fått ett sådant mottagande på den scenen.

Morgonen efter – och åren som följde

När tidningarna kom ut nästa dag stod nyheten inte undanstoppad på kultursidorna, utan på första sidan i de stora tidningarna. En kritiker skrev att Birgit var den finaste Isolde sedan Kirsten Flagstad, den legendariska norska sopran som hade lyst på samma scen ett par decennier tidigare. För en sångerska fanns knappast något högre beröm. Över en enda natt hade en bondflicka från Skåne förvandlats till en av världens mest hyllade operasångerskor.

Den kvällen blev en vändpunkt. Genombrottet i New York öppnade dörrarna till alla de stora scenerna, och Metropolitan Opera kom att bli något av ett andra hem för henne – hon skulle till slut uppträda där 223 gånger. Men trots all framgång förblev Birgit Nilsson sig själv: rak, jordnära och med humorn i behåll. Hon glömde aldrig var hon kom ifrån. Att en kväll i december kunde lyfta en människa så högt säger något om vilken sällsynt gåva hennes röst var – och om allt det tysta, tålmodiga arbete som hade lett fram till just det ögonblicket.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
hålla nerverna i schack	lyckas behärska sin nervositet
avgörande	mycket viktig; det som bestämmer hur det går
kräsen	noga, svår att göra nöjd
en salong	här: rummet där publiken sitter på en teater
inflytelserik	som har stor makt att påverka
ett omdöme	en bedömning, vad någon tycker
ett parti	här: en sångroll i en opera
en uttolkare	en som tolkar och framför ett verk
träffsäker	exakt och säker, träffar rätt
märkvärdig	Det var en märkvärdig historia som ingen kunde förklara.
fastnaglad	som inte kan röra sig, helt fången av något
en loge	ett litet rum bakom scenen för artisten
undanstoppad	gömd, lagd åt sidan
en vändpunkt	ett tillfälle då något viktigt ändrar riktning
jordnära	enkel och naturlig, inte högfärdig

Läsförståelsefrågor

1. Varför stod det mycket “på spel” för Birgit den här kvällen?
 1. Det var hennes sista framträdande någonsin
 2. Det var hennes första framträdande på scenen, och pressen och publiken skulle döma henne hårt
 3. Hon var sjuk och tvivlade på att hon kunde sjunga
2. Vad menas med att hon i New York “ännu mest var ett rykte”?
 1. Hon var redan världsberömd där
 2. Man hade hört talas om henne men inte själv hört henne sjunga
 3. Hon hade ljugit om sin bakgrund
3. Varför räcker det inte med en vacker röst för att klara rollen som Isolde?
 1. Man måste också kunna dansa
 2. Rösten måste dessutom vara mycket stark och uthållig i timmar
 3. Man måste sjunga på flera språk
4. Vad var ovanligt med hur Birgit sjöng under kvällens lopp?
 1. Hon blev tröttare och tröttare
 2. Hon tycktes snarare växa och ha kraft kvar
 3. Hon sänkte rösten för att spara sig
5. Vad skrev en kritiker om henne dagen efter?
 1. Att hon var den finaste Isolde sedan Kirsten Flagstad
 2. Att hon borde öva mer
 3. Att hon var bäst på Turandot
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Karl Böhm var en känd uttolkare av Wagner.
 2. Birgit var nervös innan hon gick ut på scenen.
 3. Birgit blev högfärdig och svår att arbeta med efter framgången.
7. Förklara med egna ord vad som menas med att nyheten “inte stod undanstoppad på kultursidorna, utan på första sidan”.
8. Texten säger att publiken satt “som fastnaglad”. Vad betyder det, och vad säger det om Birgits sång?
9. Varför tror du att jämförelsen med Kirsten Flagstad var ett så stort beröm?
10. Den sista meningen talar om “allt det tysta, tålmodiga arbete” bakom ögonblicket. Varför nämner texten det, tror du, mitt i en berättelse om en stor triumf?

11. Rubriken är "Femton minuter som förändrade allt". På vilket sätt passar den för den här kvällen?

Diskussionsfrågor

- Birgit klarade en roll som många andra inte ens vågade försöka sig på. När är det värt att satsa på något riktigt svårt, även om risken att misslyckas är stor?
- En enda kväll förändrade hela hennes liv. Tror du att slumpen och rätt tillfälle spelar stor roll för framgång, eller handlar det mest om hårt arbete? Resonera.
- Birgit förblev jordnära trots världsberömmelse. Vad tror du krävs för att inte förändras som människa när man får mycket framgång och uppmärksamhet?
- Vi ser ofta bara triumfen, inte de många åren av arbete bakom den. Vilka exempel på det känner du till från sport, musik eller andra områden?
- **Skriv (sammanhängande text):** Beskriv ett tillfälle då du fick visa vad du kunde efter att länge ha förberett dig – ett prov, en intervju, ett uppträdande eller något annat. Hur kändes det före, under och efteråt? Skriv minst en halv sida.